

PROBLEMELE AGROSILVICE ÎN DEZBATEREA CONGRESSELOR ECONOMICE DIN ROMÂNIA (IAȘI, 1882 ȘI 1884)

C. BOTEZ și I. SAIZU

În împrejurările în care, după obținerea neatârării politice odată cu războiul din 1877/1878, statul român modern a fost, în chip obiectiv, interesat să accelereze propria dezvoltare, interes amplificat de consecințele nefaste ale convenției cu Austro-Ungaria, forțele sociale dornice de redresare au „inoculat” dinamism rosturilor în societate, determinând, între altele, convocarea la Iași a primului (10-14 octombrie 1882) și al doilea (6-8 ianuarie 1884) congres economic din România. Contextul istoric era propice unor manifestări cu caracter național, după tipare moderne, și emanciparea de sub suzeranitatea economică străină. A luat naștere astfel o mișcare care, în epocă, a purtat denumirea de „cruciadă economică”, de „revoluție economică” sau de „răscoală economică”. Congresele au fost convocate din necesități stringente, într-un climat îndelung pregătit, pentru progresul țării și abolirea tratatului încheiat cu imperiul dualist. Totul fusese judecat potrivit cerințelor obiective imediate și de perspectivă, subordonate interesului dobândirii independenței economice și a conservării demnității de națiune politicește liberă¹.

Și la unul și la celălalt congres, problema agriculturii a deținut o însemnată pondere în dezbateri, nu numai pentru că era principala ramură a economiei, dar și fiindcă nimeni nu s-a gândit să modifice profilul producției materiale a țării. La cel dintîi, secția agricolă, avînd ca președinte pe Gr. Cozadin, ca vicepreședinte pe Leon Negruzzi și ca secretar și raportor pe Gh. Drăghici, profesor la Liceul Național din Iași, secție pe lîngă care a funcționat o comisie formată din dr. Filipescu și dr. Antoniu, menită să studieze propunerile și memoriile depuse de cei menționați mai sus, ca și de I. Pandeli, dr. Frumușeanu, C. N. Racotă, dr. Focșăneanu, M. Ganea, Gh. Balș, C. M. Ciocăzanu și Dimoviceanu, a prezentat în congres 16 puncte, acceptate, care puteau fi trecute în practică, lăsînd în afară o sumă de alte importante prevederi lipsite de posibilități de aplicare imediată. Între altele, s-a cerut, ca o condiție *sine qua non* a înfloririi agriculturii și a îmbunătățirii condițiilor de trai, efectuarea de anchete regionale, dezvoltarea învățămîntului agricol, cu

---

1 C. Botez, I. Saizu, *Pagini uitate de cultură economică. Congresele economice din România (Iași, 1882 și 1884)*, București, 1982, p. 8.

recomandarea ca în școlile rurale să se insiste asupra cunoștințelor elementare și practice de igienă și de agricultură, cu interzicerea predării în școlile normale a cunoștințelor de aceeași natură fără scop și aplicații, cu acordarea de pământ și inventar necesar absolvenților premianți, spre a convinge practic pe săteni că, în combinație cu inteligența și cu bunele moravuri, munca oferă rezultate foarte bune. Că se punea mare preț pe școala agricolă o demonstrează și faptul că asemenea unități erau cerute a se înființa în fiecare județ².

Raportul secției prezenta câteva propuneri demne de reținut. Se dorea o agricultură, dar nu oricum, de vreme ce s-a reclamat îmbunătățirea culturii pământului și a raselor de animale prin crearea fermelor-model, înzestrate cu toate mijloacele care cer cea mai înaintată exploatare spre a determina pe agricultori să adopte fără întârziere metodele probate prin rezultate³, de premierea anuală, în fiecare județ, a celor ce se distingueau, atît prin „sistemul de cultură cel mai rațional și mai înavușitor, cît și prin ameliorațiunile ce vor introduce în speciile animale”⁴, de elaborarea de studii generale și proiecte de drenaj și de irigații spre a se stăvili apele care inundau și devastau pășunile, holdele și fînețele⁵, de legi pentru construirea, în cele mai bune condițiuni, igiene și sistematizate, a locuințelor sătenilor și a adăposturilor animalelor, după planuri și proiecte tip, care să fie depuse la autoritățile locale cu obligația de a le aplica⁶.

Semnificativ este și faptul că în raportul secției respective s-a prevăzut necesitatea înființării de întreprinderi din inițiativă privată pentru valorificarea produselor agricole și renașterea industriei casnice, cu protejarea lor prin scutirea de taxe și acordarea de prime de export, ca și reducerea tarifelor pe căile de comunicații, al căror nivel foarte ridicat descurajase cultura agricolă atît de mult așteptată de industrie și de comerț.

Dorința de a ridica nivelul de trai în lumea satelor se reflectă și într-o sumă de alte prevederi, precum : elaborarea și aplicarea de legi aspre contra celor ce ofereau spre consumație alimente și băuturi alterate sau falsificate, vătămătoare sănătății oamenilor și animalelor, generalizarea serviciului medical și construirea de spitale și case de sănătate, astfel încît nici un cătun să nu sufere de lipsa asistenței sanitare ; efectuarea unei statistici demografice în strîns raport cu un cadastru exact pentru ca, știind mișcarea populației și neajunsurile ivite din situația economică, să se poată aviza mijloacele de combatere, prin condi-

2 „Curierul” (Th. Balassan), 20 octombrie 1882, p. 2.

3 *Ibidem*, p. 1.

4 *Ibidem*.

5 *Ibidem*, p. 2.

6 *Ibidem*. În fapt, multe dintre aceste prevederi erau în spiritul epocii, ele găsindu-se și în judecata marilor contemporani. Adept al progresului gradat, fără convulsiiuni, M. Eminescu, de pildă, a militat, cu vădit interes și talent pentru sporirea și diversificarea necontenită a muncii naționale, între altele, prin modernizarea și intensificarea agriculturii (Vezi Vasile C. Nechita, *Studiu introductiv*, la Mihai Eminescu, *Economia națională*, Iași, 1983, p. 39).

ționarea coeficientului de creștere naturală a populației de mijloacele de subzistență.

Raportul a inclus și câteva prevederi pe linia valorificării producției și a apărării fondului moral al vieții. Menționăm, între acestea, construirea de asociații de comercianți care să înființeze case special destinate operațiunilor de comercializare a cerealelor, întâi de toate pe piața internă, apoi pe debușeu european, eliminând astfel mulțimea intermediarilor plasați pe traseul producător-consumator, ca și desființarea depozitelor de băuturi spirtoase, vătămătoare ale moralei și încurajatoare de vicii, măsuri care să se introducă odată cu aplicarea legii împotriva beției⁷.

Dintre toate acestea, au fost admise, cu unele modificări, în rezoluție, 10 puncte : înființarea de ferme-model, adică școli de agricultură în toate județele, care să servească drept probă în cultivarea pământului ; elevii de premii întâi să primească gratis pământ pentru a conduce mai departe, după metode perfecționate, exploatarea solului ; premiarea în fiecare an a unui mare agricultor și a unui mic ; dezvoltarea învățământului agricol și a igienei în școlile normale ; pedepse contra falsificării alimentelor destinate oamenilor și animalelor ; clădirea de locuințe salubre pentru săteni prin societăți de construcții ; generalizarea serviciului medical și a caselor de sănătate în comunele rurale ; statistica demografică pentru a se cunoaște mișcarea populației ; înființarea de fabrici din inițiativa privată pentru pregătirea și îmbunătățirea calității produselor agricole de orice fel ; micșorarea tarifelor de transport pe C. F. R.⁸

După cum se vede, numărul și caracterul prevederilor pentru lumea satelor în care au fost incluse, datorită proporției populației în mediul rural și elemente de regim sanitar, se definesc într-un cadrul burghezodemocratic, fără însă a afecta structura proprietății și natura relațiilor de producție, despre care nu se făcea nici o mențiune. Chiar lipsite de aceste attribute care ar fi dat programului un sens mai radical, cele expuse mai sus sînt concludente pentru a arăta că, la primul congres economic de la Iași, s-a manifestat, cu toată nereprezentarea țărănimii⁹, o preocupare meritorie pentru îmbunătățirea ambianței agricole și social-culturale din mediul rural. Fie și limitîndu-ne la problemele raționalizării, la relațiile școală-producție, demografie-mijloace de subzistență, sau ocrotirea sănătății sătenilor și a animalelor, ca și la eliminarea intermediarilor din

7 „Curierul (Th. Balassan)“, 20 octombrie 1882, p. 2.

8 „Liberalul“, 19 octombrie 1882, p. 1-2.

9. Unele publicații au observat, cu privire la forma de mandatare, trei fapte destul de caracteristice ; marii proprietari și financiari, precum și oamenii distinși în arena politică erau absenți (D. Brătianu, singur, „asista“, dar printr-o depeșă) ; cu excepția a una-două persoane, preoțimea era, de asemenea, lipsă, element sesizat și criticat și de povestitorul I. Creangă („Deșteptarea“, I, 1882, 15, p. 114) ; țăranul, „talpa țării“, nu era reprezentat cu desăvîrșire, el a cărui soartă devenise atît de grea și de care Congresul, totuși, s-a ocupat. Cu toate aceste lipsuri, reuniunea trecea, sub raportul participării, ca o strălucită adunare („Gazeta Transilvaniei“, 22 octombrie 1882, p. 3).

procesul valorificării cerealelor, și încă putem spune că s-a făcut ple-doarie pentru interesele agriculturii și ale țărănimii ¹⁰.

Un asemenea caracter al prevederilor nu trebuie nicicum să ne mire, deoarece în anul congresului și chiar în timpul lucrărilor lui, A. D. Xenopol, plecând de la adevărul că munca în agricultură era, atunci, cea mai grea, dar cea mai puțin răsplătită ¹¹, propusese între mijloacele de ameliorare *varietatea culturilor și perfecționarea metodelor* întrebuintate ¹², iar „Curierul financiar“, constatînd că la noi se lucra pămîntul cu totul primitiv, din care cauză și roadele erau foarte slabe, a recomandat constituirea unei societăți pentru procurarea de mașini, cu importante foloase nu numai pentru agricultură, ci chiar pentru propria sa existență ¹³.

O asemenea tendință se detașează cu ușurință și din memoriul lui C. N. Racotă, președintele Societății române de agricultură, care cuprinde și alte prevederi decît cele inserate în raport sau în rezoluție. Într-adevăr, pornind de la teza de largă circulație că România era un stat agrar și că agricultorul reprezenta cel dintîi producător pentru existența sa, memoriul considera că, prin congres, a sosit momentul de a se da o impulsie decisivă ramurii spre a învinge concurența pe piața externă la grîne, unde, de regulă, pierdeam. Nici că se putea altfel cît timp cultivatorul român ara cu plug bun numai pentru antichitățile muzeelor, întrebuinta la tracțiune rase de animale degenerare, cît timp sămînța bună era răsîndită numai în anumite zone. Pe de altă Școala de la Herăstrău fiind organizată în așa mod încît oferea economi și cultivatori numai pentru marea proprietate, elevii absolvenți îmbrățișau alte profesii decît pentru care se pregătiseră.

Deficiențele pătrunseseră și în domeniul financiar. Băncile de credit agricol, bunăoară, și-au sleit fondurile încă de la apariția lor, fiind ca inexistente pentru micul cultivator. De aici, C. N. Racotă extrăgea concluzia că sprijinul congresului în atare direcție era iminent.

Sectorul economic respectiv aștepta însă înflorirea sa de la fermele-model, cuvînt devenit de ordine în agricultură, ca ansamblu, dar și în fiecare comună, întrucît școala de agricultură experimentală și ferma-model puneau în aplicare, după regulile științei, noțiunile de asolament, de cultivarea cerealelor în raport de natura solului și a zonei, de fabricarea sau procurarea, pe termene lungi și cu rate mici, a inventarului agricol viu și mort, de întrebuintarea celei mai bune sămînțe, de întreținerea și nutrirea rațională a vitelor, de aplicarea „artei veterinare“ pentru caz de boală, de *construirea după modele optime* a locuințelor sătenilor, a grajdurilor etc. Numai astfel se putea ajunge în situația de a fi efectiv grînarul Europei, cu certitudinea de a învinge concurenții.

Deosebit de aceasta, trebuia reinviată cultura inului și a cînepei, creșterea viermilor de mătase, înființarea de torcătorii și țesătorii pentru

10 C. Botez, I. Saizu, *op. cit.*, p. 65.

11 „România liberă“, 15 octombrie 1882, p. 2; „Națiunea“, 16 octombrie 1882, p. 2.

12 A. D. Xenopol, *Studii economice*, Craiova, 1882, p. 80-81.

13 „Curierul financiar“, IX, 1882, 36, p. 383-384.

producerea pînzelor de borangic și renașterea apiculturii, pentru care existau condiții ideale ¹⁴.

Deși se făcuse o pledoarie de durată asupra permanentizării caracterului agricol al profilului economic al țării, totuși prevederile cuprinse în raport, în rezoluție și în memorii nu sînt pe măsura însemnătății ramurii. Reafectarea regimului de proprietate și a relațiilor de producție, posibilă în condițiile în care „talpa țării“ nu a fost reprezentată la congres, nu a dat strălucirea care era de așteptat unor prescripții care s-au dorit din capul locului determinante pentru progresul agriculturii. Chiar atîtea cîte le-am prezentat mai sus, rămîn cîștiguri pentru gîndirea economică modernă, demne de reținut, parte din ele înrîurind legislația și practica agricolă în perioada ce a urmat ¹⁵. Astfel, cu scopul de a se da un răspuns rapid nevoilor economice s-a înființat, prin legea din 30 martie 1883 ¹⁶, Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, prin separarea de Departamentul Lucrărilor Publice. În domeniul agriculturii, ministerul avea ca atribuții : pregătirea proiectelor de legi și a regulamentelor din ramura respectivă, ca și a celor privitoare la subzistența publică ; administrația și învățămîntul școlilor de agricultură, de silvicultură și veterinarie, al coloniilor și al orfelinatelor agricole ; înființarea și administrarea întreprinderilor pentru îmbunătățirea și propășirea animalelor domestice ; introducerea irigațiilor și a drenajului ; încurajarea agriculturii prin expoziții și concursuri prin societăți și comisii agricole ; crearea de stațiuni experimentale și meteorologice. Într-un cuvînt, luarea tuturor măsurilor previzibile atunci pentru înaintarea agriculturii ¹⁷, măsuri care, în mare parte, fuseseră recomandate și de primul congres economic din România.

În domeniul agriculturii, dar tot după primul congres, apăruseră între altele, cartea lui Al. N. Grecianu ¹⁸, agronom, titrat la Hohenheim, și inginer forestier, absolvent de la Thorand, carte care — potrivit „Curierului financiar“ — „merită să ocupe cel dintîi loc în casa agricultorilor noștri“ ¹⁹. El demonstrase că și la noi a început a se simți nevoia practicării unei agriculturi științifice atît de către stat, cît și de către particulari, fapt menționat adesea în mesaje și în ședințele corpurilor legiuitoare. Acum — scria Al. N. Grecianu — a sunat ora supremă a ridicării agriculturii ²⁰, în procedura ca guvernul, după ce se va opri la un sistem de cultură ales de oamenii cu pregătire profesională, să-l impună țării, căci numai în atare mod se putea ajunge la progres ²¹.

Imperativul va fi repetat, ceva mai tîrziu, într-o altă lucrare în formularea : „trebuie odată să se convingă oamenii noștri care condus soarta

14 „Timpul“, 20 octombrie 1882, p. 3.

15 C. Botez, I. Saizu, *op. cit.*, p. 67.

16 C. Hamangiu, *Codul general al României*, II, București. 1900, p. 2024-2029.

17 *Ibidem*, p. 2025.

18 Al. N. Grecianu, *Elemente de agricultură științifică*, Iași, 1883.

19 „Curierul financiar“, X, 1883, 151, p. 1223.

20 Al. N. Grecianu, *op. cit.*, p. 1.

21 *Ibidem*, p. 4.

țării că agricultura este o știință tot ca și jurisprudența, medicina“²², că, în fiecare țară, agricultura, avînd caracterul ei propriu, se modula după cerințe, după structura solului, după climă etc. Și, tocmai de aceea, trebuia sporită funcția factorilor legislativi și executivi. Interesează aici și și faptul că la 17 septembrie 1883, a fost dată publicității legea pentru învățămîntul profesional agricol, care-l partaja în trei grade : școli practice înființate treptat în fiecare județ ; școli regionale create numai în județele cu cultură asemănătoare ; o școală superioară la Herăstrău²³.

Cîteva măsuri fuseseră concepute și pentru silvicultură. Astfel, la 8 iunie 1883, Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor a fost autorizat, prin lege, de a angaja pe termen de cel mult trei ani, silvicultori străini, în numărul necesar, care, împreună cu specialiștii din țară, să alcătuiască *planuri* sistematice de amenajamente, să asigure tăierea și vînzarea materialului lemnos prin *întrebuințarea instalațiilor și a procedeelelor celor mai perfecționate, cu respectarea riguroasă a regulilor de control specificate în documentare*. Specialiștii erau datori, totodată, să procedeze la înființarea de pepiniere pentru împădurirea terenurilor sterpe sau a zonelor despădurite, ca și la instruirea cadrelor tinere pentru serviciul silvic. Pentru cel din urmă caz, se preconizase înființarea unei școli speciale de silvicultură. Pe lângă teorie, elevii trebuiau să efectueze lucrări practice în pădurile date spre amenajare instructorilor străini. Măia mult, în vederea formării personalului didactic și al înmulțirii cît mai grabnice a cadrelor, ministerul respectiv era dator să trimită în fiecare an cîte cinci tineri bacalaureați la școlile de specialitate din străinătate pentru a-și completa pregătirea teoretică și practică în cultura silvică²⁴.

Problemele agrosilvice au captat atenția participanților și la al doilea congres economic. Raportul lui P. Nițescu, prezentat în numele Clubului comercianților din Iași²⁵, informa asupra necesităților din industria și din comerțul indigen, nevoi stringente în fiecare localitate în parte. Fără a avea pretenția de a fi o lucrare completă, cu studii detaliate pentru oricare propunere, care merita, în fapt, volume întregi, raportul enunța restrîns motivația fiecărei propuneri, în ideea ca dezvoltarea să se facă oral în fața congresului. Dar, deși considera agricultura „sufletul industriei“ și amîndouă baza comerțului, P. Nițescu a făcut o distincție între cele două ramuri din pricina diversității mijloacelor și a necesităților caracteristice. În consecință, raportul le-a păstrat caracterul special, prefațîndu-le de criza generală și de convenția cu Austro-Ungaria.

Privind problemele după natura ramurilor economice, P. Nițescu s-a oprit mai întîi asupra agriculturii, mărturisind din capul locului că nu se ocupa de mijloacele necesare producției, precum ameliorarea semintelor, cultura rațională și muncile agricole, care cădeau în preocuparea

22 Al. N. Grecianu, *Pentru ce stagnează agronomia noastră*, Iași, 1886, p. 5.

23 C. Hamangiu, *op. cit.*, p. 2030-2031.

24 *Ibidem*, p. 2029-2030.

25 Al doilea Congres economic ținut în Iași în zilele de 6, 7 și 8 ianuarie 1884, Iași, 1884, p. 17-18.

agricultorilor. Raportul s-a ținut strict de cadrul în care produsele agricole ajungeau în comerț și la industriei, observînd cu durere că tarifele pe căile ferate pentru cereale și animale erau foarte ridicate, de unde și revendicarea coborîrii lor cît mai mult posibil.

Un obstacol serios îl forma refuzul Austro-Ungariei de a primi exportul nostru de vite, deși România a acceptat toate garanțiile sanitare convenite și chiar acele arbitrar pretinse. Destule dificultăți se întîmpleau și în exportul produselor provenind de la animale. Inechivalența se accentua prin aceea că articolele similare ale imperiului intrau la noi „cu înlesnire mai mult decît binevoitoare”²⁶. De aici și revendicările : a) guvernul să obțină de la Austro-Ungaria respectarea convenției comerciale prin deschiderea granițelor sale vitelor și produselor animaliere exportate de noi ; b) să se intervină pentru suprimarea dificultăților ce se fac la introducerea cerealelor, a vinurilor și a animalelor în monarhia dualistă ; c) pînă ce imperiul va consimți la respectarea acestor îndatoriri, potrivit stipulațiilor din convenție, guvernul să oprească importul produselor similare austro-ungare²⁷.

La congres, problemele agriculturii au fost judecate și din punctul de vedere al industriei. Ca să poată prospera îndestul industria casnică — se remarcase în raportul Societății „Furnica” — era nevoie și de ajutorul agricultorilor în producerea materiilor prime : inul, cînepa, mătasea, lîna etc. Se impunea, totodată, diversificarea culturilor, agriculturii trebuind să înlocuiască o parte din întinsele cîmpii de grîne și de porumb cu plante textile, de pe urma cărora puteau obține un dublu avantaj : marele cîștig bănesc și susținerea industriei respective.

Pe de altă parte, înmulțindu-se și ameliorîndu-se continuu rasa animalelor, noi înlesniri erau gata să sporească veniturile : laptele pentru a fabrica delicioasele brînzeturi, evitînd importul lor în mari cantități ; lîna, cu scopul de a realiza țesături care să intre și pe piața statelor vecine ; mătasea și altele, în vederea dobîndirii aceluiași rezultat²⁸.

Problemele și dificultățile fuseseră remarcate și la nivelul districtelor. Pe tărîm agricol, Comitetul economic al județului Putna, de pildă, a constatat cu părere de rău că progresele îi erau minime și că toate instituțiile înființate cu scopul de a-i veni în ajutor, n-au dat rezultate practice mulțumitoare. De asemenea, comisia agricolă instituită cu menirea de a stimula agricultura sub raportul cantității și al calității era ca și inexistentă, ea neluînd parte nici măcar la organizarea expoziției agricole, așa cum era obligată prin statut. Cauza se afla în neprevederea unor sancțiuni contra celor care nu-și făceau datoria, ca și în faptul că în fruntea lor se aflau bărbați care făceau mai multă politică decît agricultură și adesea resentimentele lor se traduceau prin indiferența ce o arătau chestiunilor pur economice. De aici, revendicarea ca guvernele să revizuiască legea comisiilor agricole, prevăzînd amenzi bănești sau alte penalizări pentru cei ce nu-și onorau datoriile.

26 *Ibidem*, p. 23.

27 *Ibidem*, p. 24.

28 *Ibidem*, p. 36-37.

Se adăuga și întârzierea cu care a luat ființă în județul Putna, Banca de credit agricol, care abia de la 1 ianuarie 1884 urma să funcționeze. Comitetul spera să înlăture neajunsurile în care au căzut unitățile de credit din alte județe, care și-au sleit fondurile împrumutînd numai la cîțiva arendași și mari proprietari. De aici, dorința comitetului de a stăruî pe lîngă administrația băncii ca ea să vină în ajutorul mai cu seamă al micului cultivator, pentru ca și acesta să poată beneficia de avantajele instituției respective.

Expoziția agricolă din anul 1883 a convîș comitetul județului Putna că cultura inului, a cînepei și a gîndacilor de mătase nu mai exista pentru schimbul comercial, ci se practica atît cît era necesară pentru trebuințele casnice²⁹.

În ziua a doua a lucrărilor congresului, Mina Minovici, directorul „Curierului financiar“, a citit un discurs-program, un întreg plan, pe lîngă care a depus *Programul mișcării economice din România* ce „trebuie să fie înscris pe drapelul revoluțiunii pe cale economică“³⁰. După părerea sa, valoarea acțiunii avea o însemnătate cu atît mai mare, cu cît prin întîiul congres s-au exprimat numai dorinți, pe cînd prin al doilea se cerea „a examina pînă la ce punct aceste dorinți s-au tradus în fapte și ce trebuie să mai facem pentru a ajunge rapide și solid la emanciparea noastră economică“. Cu alte cuvinte, în 1882 s-au trasat primele jaloane ale mișcării economice, iar în 1884 congresiștii erau chemați „a așterne *planul* întreg și definitiv“, sau „programul marii revoluțiuni economice“³¹. Cele 16 puncte admise au codirecție principală, pe de o parte, punerea spre rezolvare a problemelor generale de dezvoltare a economiei, iar, pe de alta, denunțarea convenției cu Austro-Ungaria.

În programul respectiv, un loc important a fost rezervat agriculturii, cu specificarea că înainte de a introduce tot felul de perfecționări, se cereau rezolvate problemele în legătură cu irigațiile, cu corectarea riurilor, cu navigabilitatea lor, cu cadastrul, care formau temelia, piatra fundamentală a edificului agricol ce urm a se înălța, fără de care toate celelalte deveneau sterile. La ce bun — se întreba Mina Minovici — să introduci mașinile cele mai perfecționate, să ai vite de cea mai bună rasă și să faci cele mai bune arături dacă seceta sau inundațiile le pot devasta? La ce folos să fondezi industrii cînd mijloacele de transport nu erau ieftine, îndeosebi pe apele care traversau țara în lung și-n lat?

Punînd sistemul de irigații la punct, perfecționările aduse agriculturii ofereau, cu siguranță, rezultate de un mare profit pentru țară. De asemenea, prin corectarea și navigabilitatea riurilor, agricultura era ferită de inundații, holdele puteau să crească în voie, iar comunicațiile se puteau efectua în condiții ieftine pînă la consumator. În fine, prin cadastrare se evitau numeroasele procese, oferindu-se garanția proprietății și dînd locuitorilor „pacea“ de care aveau trebuință pentru a cultiva și a obține

29 *Ibidem*, p. 42.

30 „Voacea Botoșanilor“, 11 ianuarie 1884, p. 3.

31 *Al doilea Congres economic...*, p. 48.

roade bogate pe pământul lor³². De aceea, în domeniul agriculturii, programul a cuprins aplicarea unui sistem de irigații pentru dezvoltarea producției, ca și asigurarea proprietății imobiliare prin cadastru³³, adică, aproximativ, aceleași precepte pe care Mina Minovici le-a expus la începutul discursului.

Așadar, problemele agrosilvice au reținut atenția participanților la lucrările congreselor economice din 1882 și 1884, dar nu pe măsura poziției dominante a ramurii în producție, în circulație și în schimb. Ținta principală a reuniunilor de la Iași a reprezentat-o dezvoltarea industriei și denunțarea convenției vamale cu Austro-Ungaria ca posibilități de modernizare efectivă a statului român. Deși principală, dorința de fondare și de protejare a industriei nu viza nici pe departe modificarea caracterului și a profilului economiei naționale, ci redresarea din impasul în care ne aruncase convenția respectivă și înscrierea României pe o cale de evoluție accentuată în cadrul păstrării structurii predominant agrare și agricole a societății.

Congresul al doilea a aprobat un program conform intereselor statului român modern, contribuind la creșterea rolului burgheziei în societate, la sporirea numerică a proletariatului industrial, la diversificarea structurii profesionale a populației și a formelor de exploatare și de valorificare a surselor materiale și umane, la apariția de noi centre pe hrta economică a țării.

În domeniul luat în analiză, cele două congrese au adus în plus precizări substanțiale în legătură cu regimul activității, insistându-se, după cum am văzut pe scurt, pe noțiunea de plan, de modernizare a sectoarelor, de perfecționare a metodelor, pe raționalizare, pe îmbinarea mănării școlii cu producția agricolă și silvică, în fapt pe toate acele pîrghii care, fără a afecta structura proprietății, să permită avansul ramurii în cadrul economiei naționale.

THE AGRO-SYLVICAL PROBLEMS IN DEBATING THE ECONOMICAL CONGRESSES IN ROMANIA (IAȘI, 1882 AND 1884)

S u m m a r y

At the first economical congresses in Romania, the agro-sylvical matters held a very important share of the debates, not only because they constituted the basic branch of the economy, but also because nobody had thought of modifying the profile of the country's material profit. They wanted the development of those

³² *Ibidem*, p. 54.

³³ *Notes biographiques sur Mr. M. Minovici, directeur du journal „Curierul financiar“, par un ancien ministre, 1873—1894, București, 1894, p. 12.*

two activities, but, not anyhow, at random. That is why they talked about modernizing them, about a culture and about a resonable exploitation, about irrigation projects, about some plans' aplication, about model-farms, about implying school more and more in the process of producing material goods, about the scientific organization.